

DOI: 10.7596/taksad.v7i3.1655

Citation: Kale, Y. (2018). Tarih Öğretiminde Öğrencilere Yönelik Yayımlanan Ticari Kitaplara İlişkin Yazar Görüşleri. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(3), 632-648. doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i3.1655>

Tarih Öğretiminde Öğrencilere Yönelik Yayımlanan Ticari Kitaplara İlişkin Yazar Görüşleri*

The Opinions of Author Related to Trade Books Published for Students in History Teaching

Yeliz Kale¹

Abstract

Students' history reading and learning materials are not limited to school history textbooks. One of the tools of history learning is trade books. Trade books are one of the important materials that can influence the shaping of the students' knowledge and consciousness of history. The purpose of this study is to determine the opinions of authors on published trade history books for students. This study was designed as a qualitative one. The participant group of the study consisted of six authors who write trade books for students. In this study, the criterion sampling method was used as one of the ways of purposeful sampling to specify the study group. The data were collected with a questionnaire consisting of open-ended questions. The data obtained were analyzed by using the descriptive analysis technique. According to the findings of the study, it was observed that the participants emphasized the use of scientific and reliable sources as the criteria they considered while writing a book. The participants think that books can help students to enrich their knowledge, make learning easier, contribute to reading, and increase interest in history. It was determined that the participants' opinions about the difficulties they encountered in writing the books varied. Half of the participants stated that in history trade books, there are problems such as exaggerated expressions and interpretations, diversion from academic historicism, misinformation. In terms of the features that should be included in a qualified trade history book written for the students; it has been determined that books emphasize the importance of being unbiased, written, entertaining, intriguing, with the right information.

Keywords: Teaching history, Trade book, Writer, Teaching material.

* Bu çalışma, 10-12 Mayıs 2018 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenen V. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Tarih Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara/Türkiye, yelizkale.yk@gmail.com

Öz

Öğrencilerin tarih okuma ve öğrenme materyalleri sadece okuldaki tarih ders kitapları ile sınırlı değildir. Tarih öğrenmenin araçlarından biri de ticari kitaplardır. Ticari kitaplar öğrencilerin tarih bilgisinin ve bilincinin şekillenmesine etki edebilecek önemli materyallerden biridir. Bu araştırmanın amacı, öğrencilere yönelik yayımlanan ticari tarih kitaplarına ilişkin yazarların görüşlerini belirlemektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcı grubunu öğrencilere yönelik ticari kitap yazar altı yazar oluşturmuştur. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden, ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veriler, açık uçlu sorulardan oluşan bir anket ile toplanmış ve elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, katılımcıların kitap yazarken dikkate aldıkları kriter olarak, bilimsel ve güvenilir kaynaklardan yararlanılması konusuna daha çok vurgu yaptıkları görülmüştür. Katılımcılar, kitapların öğrencilere; bilgilerini zenginleştirme, öğrenmeyi kolaylaştırma, okumaya katkıda bulunma, tarihe ilgiyi artırma konusunda yarar sağlayabileceğini düşünmektedir. Katılımcıların, kitapları yazarken karşılaştıkları zorluklar ile ilgili görüşlerinin ise çeşitlilik gösterdiği tespit edilmiştir. Katılımcıların yarısı ticari tarih kitaplarında; abartılı anlatım ve yorumların olması, akademik tarihçilikten uzaklaşılması, bilgi yanlışlarının olması gibi sorunların olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilere yönelik yazılan nitelikli bir ticari tarih kitabında bulunması gereken özellikler konusunda; kitapların doğru bilgilerle tarafsız yazılması, eğlenceli, ilgi çekici, merak uyandırıcı olması gerektiğine ilişkin görüşün daha çok vurgulandığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarih öğretimi, Ticari kitap, Yazar, Öğretim materyali.

Giriş

Günümüzde bilim ve teknolojinin gelişmesi sonucu öğrencilere yönelik hazırlanan öğretim materyalleri çeşitlense de kitapların, öğrenme sürecinde özel ve önemli bir yeri vardır. Söz konusu bu kitaplar, tarih kitapları ise öğrencinin ilgisini kazanmak ve sürdürmek çoğu zaman zordur. Çekici tasarımları ve metinleri ile göze çarpan, farklı konuları değişik türlerde ele alan, öğrencilerin hem öğrenmelerine hem de eğlenmelerine odaklanan ticari kitaplar, özellikle okul dışı öğrenme sürecinde kullanılan öğretim materyalleridir. Alanyazında ticari kitaplar (trade books), çocuklara ve genç okurlara keyif verme amacının yanı sıra, kamuya satılmak üzere genel pazar için yazılmış çeşitli türde olan ve okulda farklı sınıf seviyelerinde kullanılmaya uygun ders kitabı olmayan kitaplar olarak tanımlanmaktadır (Kim & Garcia, 1996). Ticari kitaplar, öğretimde ders kitaplarının sınırlılıklarından doğan sorunları gidermede (Edgington 1998; R. Vacca & Vacca, 2005), farklı bakış açılarını sunmada, eleştirel okuma becerilerinin kazandırılmasında ve ders içeriğini zenginleştirmede (Holmes & Ammon 1985; Moss 1991; R. Vacca & Vacca, 2005) destekleyici bir materyal olarak çeşitli fırsatları sunabilmektedir. Ders kitapları, diğer araçlara göre öğrenme amaçlı en önemli materyal konumunda olsa da (Demirel & Kiroğlu, 2005), tarih öğretiminin güncelliğini sürekli koruyan, kronik hale gelmiş sorunları arasında yer almaktadır. Tarih öğretiminde okullarda temel materyal olarak kullanılan ders kitaplarının çeşitli sorunları yapılan pek çok çalışmada ele alınmıştır (Buldum, 2012; Cinkılıç, 2010; Kabapınar, 1992; Kiraz, 2008; Mintaş 2015; Öztürk, 2011; Sakaoğlu, 1998; Şimşek, 2008). Ticari kitaplar, ders kitaplarının aksine resmi olmayan ilgi çekici yazı stilleriyle, öğrencilere bilgileri ilginç ve erişilebilir kılmada, konuları daha detaylı ele alarak konunun tam olarak kavranması için gerekli olan arka plan bilgisini sağlamada bazı cazip özellikler taşıyabilmektedir (Camp, 2000; R. Vacca & Vacca, 2005, s. 161; Saul & Dieckman 2005).

Tarih öğretiminin önemli bir amacı öğrencilerin, tarih disiplinin doğasını ve tarihsel olarak düşünmenin ne anlama geldiğini anlamalarını sağlamaktır (Dilek, 2002, s. 68; Paykoç, 1991; Tekeli, 2002, s. 18). Wineburg (2007) tarihsel düşüncenin psikolojik gelişimden kaynaklanan otomatik olarak ortaya çıkan doğal bir süreç

olmadığını öne sürmektedir. Doğuştan gelen doğal bir özellik olmayan tarihsel düşünme becerisini harekete geçirebilmek için öğretimde bu disiplinin doğasına göre uygulamaların yapılması, öğrencilerin tarihçilerin kullandıkları düşünce süreçlerini anlamaları gerekmektedir. Bu noktada tarih öğretiminde öğrencilerin çeşitli okuma materyalleriyle ve farklı perspektiflerle karşılaşması tarih disiplinine özgü okuma becerilerini kazanması açısından önemlidir. Tarih öğretiminin temel kaynağı olarak kullanılan ders kitaplarının (Richgels, Tomlinson & Tunnell, 1993) kesin anlatımı ile farklı tarihsel yorumları ve birbiriyle rekabet eden perspektifleri ihmal ettiği ifade edilmektedir (Nokes, 2011; Wineburg, Martin & Monte-Sano, 2011). Ders kitabı, tek bilgi kaynağı olarak kullanıldığında, öğrencilerin yazarın ifadelerini sorgulamadan kabul etme eğiliminde olduğu görülmektedir (Holmes & Ammon, 1985). Tarih öğretiminde temel materyal olarak kullanılan ders kitaplarının konuyla ilgili çeşitli perspektifleri sunmaktan çok kesin bilgiler aktarma eğiliminde olması, öğrencilerin konulara tek bir bakış açısından yaklaşma alışkanlığını edinmelerine yol açabilir. Nokes (2011), tarihçilerin okuma süreçlerinde; çoklu kaynakları kullanma, farklı metinlerdeki bilgiyi analiz etme, yorumlama ve sentezleme becerilerine sahip usta okuyucular olduğunu belirtmektedir. Ayrıca ders kitabının aşırı kullanımının öğrencilerin tarihçiler gibi okuma imkânlarını kısıtladığını, öğretimde öğrencilere çeşitli türdeki kitapların ve birden fazla perspektif sunan kaynakların sağlanmasının öğrencilerin tarihçilerin okuma süreçlerini anlamada etkili olabileceğini ileri sürmektedir. Holmes ve Ammon (1985) ticari kitapların, içerik alanına dâhil edilmesinin basılı kaynakların güvenilirliğini ve özgünlüğünü belirleme gibi eleştirel okuma becerilerini geliştirmede yardımcı olduğunu ifade etmektedir. Tarihi birden fazla kaynaktan veya metinden öğrenmek tarihe ilgi çekme, eleştirel okuma ve tarihsel düşünceyi geliştirme gibi konularda yarar sağlayabilir (Levstik, 1989; Savage & Savage, 1993; Tunnell & Ammon, 1996; VanSledright & Kelly, 1998; Zarnowski, 2017).

Yukarıda açıklamalar göz önünde bulundurularak, ticari kitapların öğretimde bir materyal olarak kullanılma gerekçeleri; ders kitaplarının sorunlarını ve sınırlılıkları aşmada bir araç olması, öğretim açısından bazı avantajlar sunması, tarihsel düşünmenin ve tarihin doğasının anlaşılmasında farklı kaynaklara başvurma ihtiyacı şeklinde özetlenebilir.

Eğitim alanyazını incelendiğinde, ticari kitapların öğrenme sürecinde materyal olarak kullanımı çeşitli yayın ve araştırmalara konu olmuştur (Beck & McKeown, 1991; Donovan & Smolkin, 2001; Freeman & Levstik, 1988; Jones, Coombs & McKinney 1994; McGowan & Guzzetti, 1991; Moss, 1991; R. Vacca & Vacca, 2005; VanSledright 1995). Söz konusu bu çalışmalar incelendiğinde ticari kitapların öğrenmeyi ve okumayı desteklemede önemli bir materyal olarak değerlendirilebileceği belirtilmektedir.

Tarih öğretiminde, öğrenmenin önemli bir unsuru okuma ve kitaplardır. Tarih öğretimine ve okumaya yönelik sorunların olduğu Türkiye’de, öğrencilerin öğrenmesine ve okumasına etki edebilecek materyallerden biri ticari kitaplardır. Öğrencilere yönelik okunabilir bir tarih kitabının hazırlanması da uzmanlık ve ustalık isteyen özel bir uğraş alanıdır. Bu noktada bu özel alanı uğraş haline getirmiş yazarların, ticari kitaplara yönelik görüşlerinin araştırılması önemli görülmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde, ticari tarih kitapları yazarlarının, bu kitaplara ilişkin görüşlerini ele alan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla araştırmadan elde edilecek sonuçların yazarların gözünden Türkiye’de öğrencilere yönelik yayımlanan ticari tarih kitaplarına ilişkin genel bir durumu resmetmesi açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmanın konuyla ilgilenenlere, gelecek araştırmalara ve ilgili alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, alan öğretiminde öğrencilere yönelik ticari tarih kitabı yazan yazarların, bu kitaplara ilişkin görüşlerini tespit etmektir. Bu genel amaç doğrultusunda, aşağıdaki yedi soruya cevap aranmıştır:

1. Yazarların kitap yazarken göz önünde bulundurduğu temel kriterlere ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Yazarların kitapların öğrencilere sağlayabileceği yararlarla ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Yazarların kitapların okulda sınıf içi derste kullanılabilirliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Yazarların kitap yazarken karşılaştıkları zorluklara ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Yazarların okuyucu dönütlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Yazarların Türkiye’de öğrencilere yönelik yayımlanan ticari tarih kitaplarında sorun olarak gördüğü hususlara ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Yazarların öğrencilere yönelik yayımlanan nitelikli bir ticari tarih kitabında bulunması gereken özelliklere ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımı ile yürütülmüştür. Nitel araştırmalar, bireylerin algıları, duyguları, tecrübeleri, düşünceleri gibi öznel verileri anlamaya, açıklamaya ve yorumlamaya çalışan araştırmalardır (Gürbüz & Şahin, 2014). Bu araştırmanın konusu ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamış olması nedeniyle araştırma, konu ilgili kişilerin görüşlerine başvurma, fikir edinme ve durumu anlama amacına yönelik keşifsel bir nitel araştırma özelliği taşımaktadır. Keşifsel araştırma, bakış açısı edinmeye ve durumu anlamaya yönelik başlangıç araştırmasıdır (Arıkan, 2013). Bu tür araştırmalar, araştırma sorusuna ilişkin ipuçlarına ulaşarak sonraki araştırmalar için temel bakış açısı kazandırır (Gürbüz & Şahin, 2014).

Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcıları amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme yönteminde, araştırmacı tarafından önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılması söz konusudur (Yıldırım & Şimşek, 2006, s. 112). Bu araştırmaya dâhil edilebilecek katılımcıların belirlenmesinde temel ölçüt olarak, Türkiye’de özellikle öğrencilere yönelik ticari tarih kitabı yazan yazarlar arasında kütüphane ve kitapevlerinde en çok görülen ve baskı sayısı çok olan kitapların yazarları olmaları dikkate alınmıştır. Böylelikle görüşleri alınan yazarların konuyu temsil edebilecek nitelikte olması amaçlanmıştır. Çalışmada katılımcıları belirleme sürecinde ilk olarak öğrencilere yönelik yazılan ticari tarih kitaplarının kütüphane, kitapevleri ve internet üzerinden taraması yapılmıştır. Bu tarama sürecinde belirlenen ölçüt doğrultusunda 9 yazar tespit edilmiştir. Bu aşamada internet üzerinden yapılan taramada farklı illerde buldukları tespit edilen bu yazarlarla iletişime geçebilmek için elektronik posta adreslerine ulaşılmıştır. Daha sonra 9 yazarla elektronik posta adresleri aracılığıyla iletişime geçilmiş ve yazarlara araştırmanın amacı hakkında bilgi veren, bu araştırmaya katılmak isteyip istemedikleri soran bir form gönderilmiştir. Elektronik posta yoluyla gönderilen forma olumlu yanıt veren ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 6 yazar araştırmanın katılımcı grubunu oluşturmuştur. Araştırmada katılımcı isimleri araştırma etiği gereği gizli tutulduğundan, katılımcılara Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6 şeklinde kod numarası verilmiştir. Katılımcıların görüşleri bu kod numaraları ile aktarılmıştır. Araştırmanın katılımcılarına ilişkin bilgiler Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Katılımcılar	Cinsiyeti	Eğitim Bölümü	Durumu/ Mesleki Konumu	Yazarlık Deneyim Süresi
Y1	Kadın	Lisans (Tarih)	Tarih Öğretmeni	8 yıl
Y2	Erkek	Lisans (Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri, Latin Dili ve Edebiyatı)	Grafiker	12 yıl
Y3	Kadın	Yüksek Lisans (Prehistorya)	Arkeolog	15 yıl
Y4	Kadın	Yüksek Lisans (Tarih)	Editör	4 yıl
Y5	Kadın	Doktora (Sosyoloji)	Eğitimci	10 yıl
Y6	Kadın	Yüksek Lisans (Türk Dili ve Edebiyatı)	Yabancı Haklar Sorumlusu	14 yıl

Tablo 1’de görüldüğü üzere gibi araştırmaya 5’i kadın ve 1’i erkek olmak üzere toplam 6 yazar katılmıştır. Yazarların 2’sinin lisans, 3’ünün yüksek lisans, 1’inin doktora düzeyinde eğitime sahip oldukları görülmektedir. Yazarların eğitim aldıkları bölümlerin (tarih, eskiçağ dilleri ve kültürleri, Latin Dili ve Edebiyatı, prehistorya, sosyoloji, Türk Dili ve Edebiyatı), şu anki mesleki konumlarının (tarih öğretmeni, grafiker, arkeolog, editör, eğitimci ve yabancı haklar sorumlusu) ve yazarlık deneyim sürelerinin (4-15 yıl aralığında) çeşitlilik gösterdiği görülmektedir.

Geçerlik ve Güvenirlilik

Bu araştırmada geçerliği ve güvenirligi sağlamak adına alınan önlemler şunlardır: (1) Araştırma süreci ve bu süreçte yapılanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. (2) Bulgular bölümünde temalar altında yazarların görüşleri doğrudan alıntılar yoluyla verilmiştir. (3) Araştırmada kullanılan veri toplama aracı iki alan uzmanının görüşüne başvurularak şekillendirilmiştir. (4) Veri analizi sürecinde oluşturulan tema ve kodlamalar araştırmacı dışında bir alan uzmanı tarafından yapılmış, daha sonra oluşturulan tema ve kodlamalar karşılaştırılmıştır. (5) Araştırmada elde edilen verilerin analizi sonucu ulaşılan yorumlar, yansız seçilen üç katılımcıya gönderilerek teyit edilmesi sağlanmıştır. (6) Araştırma kapsamında elde edilen veri kaynağının ham verileri muhafaza edilerek saklanmıştır. Bunun yanında katılımcıların belirlenmesi sürecinde, araştırmacının kim olduğu ve araştırmanın amacı hakkında katılımcılara bilgi verilmiş, araştırmada gizlilik ilkesi doğrultusunda, yazarların verdiği bilgilerin sadece bilimsel amaçlar için kullanılacağı ve isimlerinin gizli tutulacağı belirtilmiş, katılımcıların güveninin sağlanmasına dikkat edilmiştir. Böylece toplanan verilerin gerçek durumu yansıtması için çaba gösterilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın verileri, araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan açık uçlu sorulardan oluşan bir anket aracılığıyla toplanmıştır. Anketler yoluyla elde edilen verilerin analizi sonucunda katılımcıların görüşlerini belirlemek, çeşitli çıkarımlarda bulunmak ve karşılaştırmalar yapmak mümkün olabilmektedir (Gürbüz & Şahin, 2014, s. 171). Verilerin toplanmasında hazırlanış ve uygulanış biçimine göre soru formu türünde bir anket kullanılmıştır. Bu tür anket formları, cevaplayıcıya başka soru sormayı gerektirmeyecek

biçimde gerekli tüm bilgileri verecek şekilde düzenlenmiş ve yüz yüze görüşme olmaksızın uygulanan anketlerdir (Keleş'ten aktaran İslamoğlu & Alınacı, 2014). Anket yoluyla bilgi elde etmede başvurulan yollardan biri e-mail yoluyla bilgi istemektedir (Arıkan, 2013). Bu araştırmanın katılımcılarının farklı illerde olması sebebiyle belirlenen araştırma sorularına yanıt bulmada kullanılabilecek en uygun veri toplama aracının elektronik posta yoluyla toplanacak açık uçlu sorulardan oluşan anket olduğuna karar verilmiştir. Anketin geliştirilmesi sürecinde öncelikli olarak alanyazın incelemesi yapılmıştır. Hazırlanan anketin birinci bölümünde demografik özellikleri betimlemeye yönelik sorular, ikinci bölümde ise araştırmanın amacına yönelik açık uçlu sorular yer almıştır. Açık uçlu sorular, katılımcıların serbestçe cevap vermelerine olanak tanıdığından, konu hakkında geniş ve ayrıntılı bilgi elde edilmesinde oldukça etkilidir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2017, s. 132). Katılımcılara sorulacak soruların kolay anlaşılması, çok boyutlu olmaması, yanıltıcı ve yönlendirici olmaması gibi hususlara dikkat edilmiştir. Ayrıca hazırlanan anketin geçerliğine yönelik iki alan uzmanının görüşüne başvurulmuş ve uzmanlardan gelen öneriler doğrultusunda ankete son şekli verilmiştir.

Anketten elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz tekniğinde elde edilen veriler, belirlenen temalara göre yorumlanmaktadır. Bu amaçla, araştırmada veriler daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2006, s. 224) göre betimsel analiz tekniği dört aşamadan oluşmaktadır: (1) Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, (2) Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, (3) Bulguların tanımlanması, (4) Bulguların yorumlanması. Buna göre araştırmanın verileri bu sıraya uygun bir şekilde analiz edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen veriler, yedi tema altında değerlendirilmiş ve katılımcıların görüşlerine dayalı olarak ulaşılan bulgulara ve yorumlara aşağıda yer verilmiştir.

Yazarların Kitapları Yazarken Göz Önünde Bulundurduğu Temel Kriterlere İlişkin Görüşleri

Katılımcıların kitapları yazarken göz önünde bulundukları temel kriterlere ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde, güvenilir ve bilimsel kaynaklardan yararlanılması ile kitapların açık ve anlaşılır bir dille yazılması kriterinin daha çok ön plana çıktığı görülmektedir. Katılımcıların kitapları yazarken diğer kriterler olarak; yararlı özet bilgiler içermesi, müfredatın göz önünde tutulması, yaş grubuna uygun olması, hikâye tarzında bilgilerin verilmesi, tarih şuurunun kazandırılması, esprili anlatımla yazılması gibi kriterleri sıraladıkları görülmektedir. Bunların yanı sıra katılımcıların bazıları eğitim aldıkları bölümün ve mesleki durumlarının etkisiyle olsa gerek, çizgi (karikatür) ağırlıklı sunum içermesi (Y2), farklı disiplinlerden yararlanılması (Y5), kültür varlıklarının tanıtılması (Y3) gibi kriterleri ön plana çıkardıkları görülmektedir. Tablo 2'de katılımcıların bu temaya ilişkin görüşleri özetlenerek sunulmuştur.

Tablo 2. Kitap Yazarken Göz Önünde Bulundurulmuş Temel Kriterlere İlişkin Yazar Görüşleri

Görüşler	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6
Güvenilir ve bilimsel kaynaklardan yararlanılması	✓			✓	✓	✓
Açık ve anlaşılır bir dille yazılması	✓				✓	✓
Ayrıntılara dayalı yararlı özet bilgiler içermesi	✓	✓				✓
Müfredatın göz önünde bulundurulması				✓	✓	
Yaş grubuna uygun olması					✓	✓
Hikâye tarzında bilgilerin verilmesi	✓					
Tarih şuurunun kazandırılması	✓					
Espirili anlatımla yazılması		✓				
Çizgi (karikatür) ağırlıklı olması		✓				
Tarihi besleyen farklı disiplinlerden yararlanılması					✓	
İnsanlığın geçmişini açıklayan kültür varlıklarının tanıtılması			✓			

Katılımcıların görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

“Kullandığım kaynakların güvenilir olmasına, yazdıklarımın açık ve net olmasına, okuyucuyu sıkmadan hikâye tadında gerekli bilgileri vermeye dikkat ediyorum. Yazdıklarımın tarih şuurunu kazandırıcı nitelikte olmasına gayret ediyorum.” (Y1)

“...Bilgilerin doğruluğu, müfredata uygunluk, tarihin ezber alanı olarak algılanmasının dışına çıkmak.” (Y4)

“Edebî, bilimsel, pedagojik açıdan kitabın hitap ettiği yaş grubuna uygun olması.” (Y6)

“Akademik tarihçiliği takip etmek, güncel kaynaklardan yararlanıp bu bilgileri öğrencilere yaş gruplarını ve müfredatı göz önüne alarak iletmek, kolay okunur ve ayrımcı yaklaşımlardan kaçınan bir dil benimsemek.” (Y5)

Y2 kodlu katılımcı dikkate aldığı kriter olarak özellikle piyasada az olan çizgi ağırlıklı bir kitaplar tasarlamayı tercih ettiğini belirtmiştir. Y2 kodlu katılımcı bu konudaki görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: *“Çizgi ağırlıklı kitap çeşitlerinin az olduğunu fark ettim. Öğrencilere yararlı olacak konuları/kavramları/olayları esprili ve ayrıntılara dayalı özet bilgiler eşliğinde sunmanın iyi bir fikir olacağını düşündüm.”*

Y5 kodlu katılımcı farklı bir kriter olarak disiplinlerarası bağlantılar kurulmasından bahsetmiştir. Y5 kodlu katılımcı bu konudaki görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: *“...Tarihi besleyen sosyoloji vb. disiplinlerden de yararlanıp çocukların farklı konular arasında bağ kurabilmelerine yardımcı olmak.”*

Y3 kodlu katılımcı yazdığı kitaplarda kültür varlıklarını tanıtmayı amaçladığını belirtmiştir. Y3 kodlu katılımcı bu konudaki görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: *“İnsanlık tarihini anlatmak, insanlığın geçmişini açıklayan kültür varlıklarını tanıtmak.”*

Yazarların Kitapların Öğrencilere Sağlayabileceği Yararlara İlişkin Görüşleri

Katılımcılar kitapların öğrencilere; öğrenmeyi kolaylaştırma ve daha iyi kavrama, bilgileri zenginleştirme, okumaya katkıda bulunma, tarihe ilgiyi artırma ve tarihten zevk alma, eğlenerek öğrenme, tarih şuurunu kazanma, kültürel varlıkları tanıma ve koruma konusunda yarar sağlayabileceğini ifade etmişlerdir. Tablo 3’de katılımcıların bu temaya ilişkin görüşleri özetlenerek sunulmuştur.

Tablo 3. Kitapların Öğrencilere Sağlayabileceği Yararlara İlişkin Yazar Görüşleri

Görüşler	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6
Öğrenmeyi kolaylaştırma ve daha iyi kavrama	✓	✓		✓	✓	✓
Bilgilerini zenginleştirme	✓		✓	✓	✓	✓
Okumaya katkıda bulunma	✓		✓	✓	✓	✓
Tarihe karşı ilgiyi artırma ve tarihten zevk alma	✓	✓		✓	✓	
Eğlenerek öğrenme		✓				✓
Geçmişin günümüze etkisini görebilme	✓					
Kültürel mirasları tanıma, sevme ve koruma duygusunu kazanma			✓			

Katılımcıların görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

“Öğrencilerin tarihin zevkli bir alan olabileceğini görmeleri, okuma zevkinin öğrenmeye katkıda bulunması.” (Y4)

“Kendilerinin ve ülkelerinin geçmişi hakkında bilgi edinmelerini sağlamak, kendilerinin diğer canlılar arasındaki, ülkelerinin dünyadaki konumunu ve önemini kavratmak. Kültürel miraslarını tanıtmak onlara karşı sevgi, saygı, sahiplenme ve koruma duyguları kazandırmak.” (Y3)

“...Okullardan gelen davetleri değerlendirip öğrenci grupları ve öğretmenlerle sıkça sohbet ediyorum. Geri bildirimler; kitaplarının onların okuma alışkanlığını pekiştirdiği, dersi daha kolay öğrenmelerini sağladığı yönünde. Kitabı birkaç kez okuduğunu söyleyen oldukça çok öğrenci oldu. Görsel malzemelerin iyi kullanılmasının bunda payı olduğunu düşünüyorum. Ayrıca öğretmenlerin konuyu genişletebilmelerini sağlayacak bazı ipuçlarının varlığı kanımca öğrenme sürecini destekliyor.” (Y5)

“Okuma kültürünü geliştirme, yeni bilgiler öğrenme, eğlenme.” (Y6)

“...Tarihi yaşanmış bitmiş olaylar zinciri olarak değil de günümüze etkileriyle devam eden bir süreç olarak göstermek istiyorum. Kitaplarımda oluşturduğum kurgu kahramanlarımla okuyucularım bütünleşsin, onları sevsin, böylece tarihi olayların etkilerini günlük hayatlarına da aktarsınlar arzusunu taşıyorum. (Y1)

“...Çizgili anlatımın yararları konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinden sayısız olumlu dönüş aldık. Tarihsel konuların çizgili ve esprili anlatımı öğrencilerinin ilgisini canlı tutuyor. Görselleştirme metodu öğrencinin bilgi dağarcığında daha iyi yer kaplıyor.” (Y2)

Yazarların Ticari Tarih Kitaplarının Okulda Sınıf İçi Derslerde Kullanılabilirliğine İlişkin Görüşleri

Katılımcıların kitapların sınıf içi derslerde kullanılabilirliğine ilişkin olarak görüşleri incelendiğinde; kitaplardaki ayrıntılarla dersi desteklenme, okuma becerilerini geliştirme, dersi çekici, eğlenceli kılma konusunda görüş ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcılardan üçü (Y1, Y2, Y4), kitapların içeriğinden faydalanarak etkinliklerde kullanılabileceğini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan biri (Y6) kitapların düşünme becerilerinin geliştirilmesinde kullanılabilirliğini belirtmiştir. Tablo 4’de katılımcıların bu temaya ilişkin görüşleri özetlenerek sunulmuştur.

Tablo 4. Ticari Tarih Kitaplarının Sınıf İçi Derste Kullanılabilirliğine İlişkin Yazar Görüşleri

Görüşler	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6
Kitaplardaki ayrıntılarla dersi desteklenmesi	✓	✓	✓	✓		✓
Okuma becerilerini geliştirmede kullanılması	✓					✓
Dersi çekici ve eğlenceli kılmada kullanılması	✓					
Kitaptaki çizimlerin öğrencilere ilham olması		✓				
Kitaptaki görsellerden ve etkinliklerden faydalanılması				✓		
Kitaptaki içeriğin kısa oyun ve tiyatro etkinliklerinde kullanılması	✓					
Öğrencilerin ilgi alanlarında, bilgilerini derinleştirmede kullanılması						✓
Düşünme becerilerini geliştirmede kullanılması						✓

Katılımcıların görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

“Dersi daha çekici, eğlenceli, eğitici kılmak için kullanılabilir. Sınıfta kitaplardan edinilen ilginç bilgiler paylaşılabilir, kitap okuma yarışmaları yapılabilir, kitap okuma saatleri yapılabilir. Kitaplarda geçen tarihi olaylar, tiyatro şeklinde kısa oyunlar olarak oynanabilir.” (Y1)

Katılımcılardan üçü (Y2, Y3, Y4) yazdıkları kitapların devlet okullarından ziyade özel okullarda derse yardımcı bir kaynak olarak kullandığına vurgu yapmışlardır. Katılımcılar bu konudaki görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“...Yayınlarmız özel okullarda okutuluyor. Yukarıda da değindiğim gibi öğretmenler ders anlatımlarını çok desteklediğimizi belirtiyorlar. Bu yolla ayrıntıları yakalıyorlar. Devlet okullarında ise böyle bir şansımız şu anda yok.” (Y2)

“...Özellikle özel okullarda öğretmen ve öğrenciler tarafından kaynak kitap olarak yararlanılıyor.” (Y3)

“...Kitabı ağırlıklı olarak özel okullar ek kaynak olarak satın alıyor. Öğretmenler içindeki haritalar, etkinliklerden faydalandıklarını söylüyorlar.” (Y4)

Y6 kodlu katılımcı diğerlerinden farklı olarak düşünme becerilerine değindiği görülmektedir. Y6 kodlu katılımcı bu konudaki görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: “...Öğrencilerin ilgi alanlarına göre “derinlemesine bilgi sahibi olmaları, düşünme ve okuma becerilerini geliştirmeleri, kendilerini sanki tarihe yolculuk yapmış gibi hissederek okudukları konuları çok daha iyi kavramaları” amacıyla kullanılabilir.”

Yazarların Kitap Yazarken Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Görüşleri

Katılımcıların kitapları yazarken karşılaştıkları zorluklarla ilgili görüşlerinin çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde iki katılımcının (Y1, Y2) araştırdıkları dönem ve konu ile ilgili kaynak bulmada zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. İki katılımcının (Y1, Y5) ise ekonomik açıdan zorlukla karşılaştığı ve ek iş yapmak zorunda oldukları anlaşılmaktadır. Bunun yanında katılımcılardan biri yayınevlerinden beklediği desteği bulamadığını (Y3), diğeri ise doğru bilgiyi uygun espirilerle aktarmayı (Y4) zorluk olarak belirtmiştir. Tablo 5’de katılımcıların bu temaya ilişkin görüşleri özetlenerek sunulmuştur.

Tablo 5. Kitap Yazarken Karşılaşılan Zorluklara İlişkin Yazar Görüşleri

Görüşler	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6
Araştırılan dönem ve bazı konularla ilgili kaynak azlığı, kaynaklara ulaşma zorluğu	√	√				
Yazarlıkla geçim sağlamanın zor olduğundan ek iş yapılması	√				√	
Yayınevlerinden beklenen ölçüde destek bulunamaması			√			
Konuyu doğru bir şekilde aktarmaya çalışırken yaş grubuna uygun espirilerin bulunması				√		
Kitap yazmayı sevdiği için zorlukların zorluk gibi gelmemesi						√

Katılımcıların görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

“Araştırdığım dönemle ilgili kaynaklara ulaşmakta zorluk çekebiliyorum. Ama en büyük problemim yeterli zaman ayıramamak. Yirmi üç kitabım olduğu ve kitaplarının satış durumları iyi olduğu halde yazar olarak Türkiye’de geçimini sağlamak zor. Ancak ek iş olarak yapabiliyorsunuz. Bu durum önceliklerin değişmesine, yazarlığın ancak fırsat bulduğunuzda vakit ayırabileceğiniz bir uğraş olmasına sebep oluyor. Yazarlığın daha çok ciddiye alınmasını, yazarlara özel destek sağlanmasını gerekli görüyorum.” (Y1)

“...Ekonomik zorluklar ve dağıtım sorunları ile karşılaşıyorum. Bunların ikisi tabii ki birbiriyle ilişkili. Türkiye ölçeğinde yaygın bir dağıtım ağı söz konusu değil. Yardımcı okul kitapları için bu daha da fazla sorun. Okura ulaşmada karşılaşılan güçlükler yazarın telifinin uzun sürelere yayılması, geciktirilmesi gibi sorunlar doğuruyor. Üstelik yazar bu telifi zaten kitabını tamamladıktan sonra elde edebilir. Dolayısıyla kitabın yazım süresi içinde başka gelir kaynağı da olmalı.” (Y5)

“Tarihsel ve bilimsel esaslara göre kitap hazırlamanın en büyük zorluğu kaynak azlığı. Bazı konularda kaynaklar kıt.” (Y2)

Y3 kodlu katılımcı ise yayınevi desteğini bulamamayı zorluk olarak belirtmiştir. Y3 kodlu katılımcı bu konudaki görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: “...Yayınevleri tarafından beklenen ölçüde destek bulamamak.”

Y4 kodlu katılımcı farklı bir sorun olarak öğrencilere bilgiyi doğru aktarmaya çalışırken uygun espiriler bulmakta zorluk yaşadığını belirtmektedir. Y4, bu durumu şu sözlerle belirtmiştir: *“...Bilgileri anlaşılır ve doğru bir şekilde aktarırken, yaş grubuna uygun espirileri bulmak.”*

Y6 kodlu katılımcı ise, yaptığı işi sevdiği için karşılaştığı sorunları zorluk olarak görmediğini belirtmiştir. Y6 kodlu katılımcı bu konudaki görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: *“...Kitap yazmayı sevdiğim için, bazı karmaşık durumlarla karşılaşsam bile, bu zorluk gibi gelmiyor.”*

Yazarların Okuyucu Dönütlerine İlişkin Görüşleri

Katılımcıların okuyucu dönütlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde; katılımcılar yazdıkları kitapların sunduğu katkılar nedeniyle okurların olumlu dönüşlerden memnuniyet duyduklarını ve motive olduklarını ifade etmişlerdir. Tablo 6’da katılımcıların bu temaya ilişkin görüşleri özetlenerek sunulmuştur.

Tablo 6. Okuyucu Dönütlerine İlişkin Yazar Görüşleri

Görüşler	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6
Kitapların ilgiyle okunması, okula destek olması ve zor bilgileri kolay öğrenmeye katkı sunması yönündeki olumlu geri dönüşlerden memnuniyet duyma ve motive olma	√		√	√	√	
Kitapların büyüklerin de ilgisini çekmesi ve büyüklerden övgü alması		√				√

Konu ile ilgili katılımcıların görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

“...Okullar kitaplara büyük ilgi gösteriyor. Okullarda düzenlenen etkinliklerde öğrencilerden ve öğretmenlerden olumlu yorumlar alıyoruz.” (Y4)

“...Hatta kitap okumayı sevmeyen öğrencilerin bile severek isteyerek okuduklarını öğrendim. Okul derslerine de destek olduğunu, zor bilgileri kolayca öğrendiklerini ilettiler. Geri dönüşümler çok güzel... Açıkçası beni çok mutlu etti, motive olmama sebep oldu.” (Y1)

Y3 ve Y5 kodlu katılımcılar kitapları yazarken öğrencilerin önerilerini dikkate aldıklarını buna bağlı olarak da kitaplarının ilgiyle okunduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“...Kitaplarımı baskıdan önce öğrencilerin görüş ve önerilerine sunuyorum. Onların eleştirileri doğrultusunda hazırlamaya özen gösteriyorum. Bu yüzden olumsuz eleştiriyle karşılaşmadığımı söyleyebilirim.” (Y3)

“...Şu anda bazı kitaplarım birkaç özel okulda yardımcı ders kitabı olarak kullanılıyor. Bu okullarda her yıl yaklaşık 10 civarında okur buluşması gerçekleştiriyorum. Gerek öğretmenlerle, gerekse öğrencilerle kitap üzerinde konuşma fırsatım oluyor. Gelen önerileri yeni baskıda dikkate almaya çalışıyorum. Ortaokul öğrencileri genelde kitapları ilgiyle okuduklarını belirtiyorlar, öğretmenler de bu fikri destekliyor.” (Y5)

Katılımcılardan ikisi (Y2, Y6) her ne kadar öğrencilere yönelik kitap yazsalar da büyüklerin de kitaplara ilgi gösterdiğini ifade etmiştir.

“...Aslında kitapları çocuklara ve öğrenciler için üretiyor olsak da, yapıtlarımız büyüklerin de ilgisini çekiyor. Bu konuda pek çok övgü alıyoruz. Bunun temelinde çizgili anlatımın sihirli bir yöntem olması yatıyor.” (Y2)

“Tarihin eğlenceli bir şekilde anlatılmasından memnunlar. Hatta yetişkin okurlardan “Keşke bize de tarih böyle anlatılsaydı” yorumları geliyor.” (Y6)

Yazarların Türkiye’de Öğrencilere Yönelik Yayımlanan Ticari Tarih Kitaplarında Sorun Olarak Gördüğü Hususlara İlişkin Görüşleri

Katılımcıların, Türkiye’de öğrencilere yönelik yayımlanan ticari tarih kitaplarında sorun olarak gördüğü hususlara ilişkin görüşleri incelendiğinde, farklı bazı sorunları dile getirdikleri görülmektedir. Katılımcıların yarısı ticari tarih kitaplarının abartılı anlatım ve yorumlar içermesi, akademik tarihçilikten uzaklaşması, siyasetin tarih yazımına etki etmesi, kitaplarda bilgi yanlışlarının olması gibi sorunlarının olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun yanında ticari kitaplara yönelik diğer bazı sorunlar olarak; uzman olmayanların kitap yazması (Y3) yanlış tarih yazımı (Y4), klişe noktalara değinilmesi (Y1), konuların siyasi ağırlıklı olması, medeniyet konularına az değinilmesi (Y1), nicelik yönünden öğrencilere yönelik kitapların az olması (Y6), kurgu ve kurgu dışı kitap türleri arasında farkın belirgin olmayışı (Y6), kitapların dağıtım ve pazarlamasında sıkıntıların yaşanması (Y2) gibi sorunların dile getirildiği görülmektedir. Tablo 7’de katılımcıların bu temaya ilişkin görüşleri özetlenerek sunulmuştur.

Tablo 7. Türkiye’de Öğrencilere Yönelik Yayımlanan Ticari Tarih Kitaplarındaki Sorunlara İlişkin Yazar Görüşleri

Görüşler	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6
Abartılı anlatım ve yorumlar içermesi, akademik tarihçilikten uzaklaşılması	√			√	√	
Bilgi yanlışlarının olması	√			√	√	
Uzman olmayan kişilerin derleme bilgilerle uzman görüşü almadan kitap yazması			√			
Tarih siyaset ilişkisinden dolayı herkesin kendi tarihini yazmak istemesi				√		
Klişe noktalara değinilmesi	√					
Siyasi tarih konularının ağırlıklı olması, medeniyet konularının az olması	√					
Öğrencilere yönelik kitapların nicelik yönünden az olması						√
Kurgu ve kurgu dışı kitaplar arasında farkın netleşmemesi, bunun okur tarafından anlaşılabilmesi						√
Dağıtım ve pazarlama konusunda sıkıntıların olması		√				

Katılımcıların görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

“Genelde klişe noktalara değiniliyor. Bence tarih bilimi daha çok hayatın içine sokulmalı. Örnek vermek gerekirse çoğunlukla siyasi tarih bölümü anlatılır, hâlbuki tarihimizin bilinmeyen yönlerine, halkın sahip olduğu ahlaki kriterlere, yaşam tarzlarına ve oluşturdukları yüksek medeniyete daha çok vurgu yapılmalı.” (Y1)

“Tarihle siyasetin yakın ilişkisi bu alanda kitap yazmayı zorlaştırıyor. Herkes kendi tarihini yazmak istiyor. Bilgi yanlışları olabiliyor ve fazlaca yorum katılabiliyor.” (Y4)

“...Uzman olmayan kişilerin internet ortamından derledikleri bilgilerle, uzman görüşü almadan oluşturdukları kitapların yarar yerine zarar verdiklerini söyleyebilirim. Bu tür hayli kitap var piyasada.” (Y3)

“...Özenle hazırlanmış olanlar da mevcut, ancak kimilerinin de akademik tarihçilikten çok uzaklaştığını, abartılı anlatımların benimsediğini ve çocukların tarih algısının zorladığını söylemek mümkün.” (Y5)

“...Nicelik yönüyle, öğrencilere yönelik yayımlanan ticari tarih kitaplarının sayısını az buluyorum. Nitelik yönüyle, tarihî romanlar, öyküler ile tarihî bilgi kitapları arasında yeterli bir kategorizasyon yapılmış durumda değil. Aslında edebiyat kategorisinde sayılabilecek, tarihî kurgu kitapları ile kurgu dışı, gerçek

kaynaklara dayalı kitaplar arasındaki fark, yayımcılar tarafından yeterince net bir şekilde ifade edilmediği gibi, okur tarafından da anlaşılamiyor.” (Y6)

“...Dağıtım ve pazarlama konusunda sıkıntılar görülüyor. Kitap üretimi gayet masraflı bir iş kolu. Yayınevleri uzun yıllar kâra geçmeden üretmek zorunda.” (Y2)

Yazarların Öğrencilere Yönelik Yayımlanan Nitelikli Bir Ticari Tarih Kitabında Bulunması Gereken Özelliklere İlişkin Görüşleri

Katılımcıların, öğrencilere yönelik yayımlanan nitelikli bir ticari tarih kitabında bulunması gereken özellikler ile ilgili görüşleri incelendiğinde; tarafsız doğru bilgilerle yazılması (Y2, Y3, Y4, Y5), eğlenceli, ilgi çekici ve merak uyandırıcı olması (Y1, Y2, Y3), özelliklerinin öne çıktığı görülmektedir. Bunun dışında sade, anlaşılır ve özenli bir dille yazılması, yaş grubu özelliklerini dikkate alınması gibi özelliklerin de sıralandığı görülmektedir. Tablo 8’de katılımcıların bu temaya ilişkin görüşleri özetlenerek sunulmuştur.

Tablo 8. Öğrencilere Yönelik Yayımlanan Nitelikli Bir Ticari Tarih Kitabında Bulunması Gereken Özelliklere İlişkin Yazar Görüşleri

Görüşler	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6
Tarafsız, doğru bilgilerle yazılmalı		✓	✓	✓	✓	
Eğlenceli, ilgi çekici ve merak uyandırıcı olmalı	✓	✓	✓			
Sade, anlaşılır ve özenli bir dille yazılmalı	✓	✓				
Yaş grubu özellikleri dikkate alınmalı			✓	✓		
Tarih ve efsaneyi birbirinden ayırt etmeleri sağlamalı	✓					
Sadece siyasi olaylara dayalı bir anlatı yerine sosyal tarihçilik gözetilmeli					✓	
Karşılaştırmalı tarih bilgisine yer verilmeli						✓
Düşünme becerilerini geliştirmeye yönlendirmeli						✓

Katılımcıların görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

“Doğru bilgi, tarafsız bir bakış açısı, öğrenciyi de hesaba katan bir perspektif ile yazılmalı”

“...Olabilirdiğince nesnel bir dil benimsenmeli.” (Y4)

“Yaş, bilgi ve becerileri göz önüne alınarak hazırlanmalı. Kapağından kullanıldığı kâğıda, görsellerinden yazılarının puntosuna kadar özen gösterilmeli. Doğru bilgi içermeli, eğlenceli, merak uyandırıcı olmalı. Bu konuda var olan çocuk kitapları yazım, yayım kurallarına uyulmalı.” (Y3)

“...Olabilirdiğince hamasetten uzak olmalı, bilimsel verileri kullanılmalı. Tarihsel konular, bir iktidar alanı gibi değil, yarına ışık tutacak tarafsız bilgilerle ele alınmalı. Kullanılan dil sade ve anlaşılır, Türkçesi özenli olmalı. Eğlenceli ayrıntılarla süslenerek öğrencinin ilgisi ve katılımı canlı tutulmalı.” (Y2)

“Bilgiyi sıklıktan vermeli, akıcı olmalı, ilgi çekici ve eğitici olmalı.” (Y1)

Y5 kodlu katılımcı diğerlerinden farklı olarak nitelikli bir kitapta bulunması gereken özellik olarak tarih ve efsaneyi birbirinden ayırt etmeyi sağlamalı, sosyal tarihçiliği gözetmeli görüşünü belirtmiştir. Y5 kodlu katılımcı bu konudaki fikrini şu şekilde ifade etmiştir. “Çocukların tarihi sevmeleri kuşkusuz hedeflenmeli, ancak aynı zamanda onların tarih ve efsaneyi birbirinden ayırt edebilmeleri de sağlanmalı... Sadece siyasi olaylara dayalı bir tarih anlatısı yerine sosyal tarihçilik gözetilmeli...”

Y6 kodlu katılımcı diğerlerinden farklı olarak karşılaştırmalı tarih bilgisini verme ve eleştirel düşünce becerilerini geliştirme konusuna dikkat çekmiştir. Y6 kodlu katılımcı bu konudaki fikrini şu şekilde ifade etmiştir: “...Tarihî bilgiler karşılaştırmalı olarak verilse... Herhangi bir yerdeki, herhangi bir olay

incelenirken “Aynı anda diğer ülkelerde neler oluyordu?” sorusu cevaplandırılrsa. Bilgiye boğmaktan çok, tarihi, bugüne ışık tutma amacıyla eleştirel olarak ele alınsa. Olaylar üzerinde derinlemesine analiz yapılsa. Bilgi her yerde var. Ama düşünme becerilerini geliştirme olanakları her yerde yok. Kitaplar, öğrencileri, tarih üzerinde odaklanarak düşünmeye ve geleceği daha sağlıklı bir şekilde inşa etmeye yönlendirse.”

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada tarih öğretiminde öğrencilere yönelik ticari kitap yazarlarının, bu kitaplara ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın bulguları doğrultusunda yazarların konuya ilişkin görüşleri ile ilgili aşağıdaki sonuçlara ulaşılmış ve bu sonuçlar göz önünde tutularak bazı öneriler getirilmiştir.

- Araştırmaya katılan yazarların çoğunun, gerek kitap yazarken göz önünde bulundukları temel kriterler ve gerekse nitelikli bir ticari tarih kitabında bulunması gereken özellikler konusunda içeriğin doğruluğu, bilimselliği ve kaynak güvenilirliği konusuna yaptıkları vurgu, alanyazınındaki açıklamalara uygun düşmektedir. Alanyazında bazı araştırmacılar ticari kitapları bir öğretim materyali olarak seçme ve değerlendirme sürecine yardımcı olmak için dikkate alınması gereken kriterler geliştirmiştir (Atkinson, Matusевич & Huber, 2009; Donovan & Smolkin 2002; E. Moss, 1991, 1995; Saul & Dieckman 2005; Sudol & King, 1996). Bu araştırmacıların, ticari kitapları seçme ve değerlendirmede dikkat edilmesi gereken ana kriterler konusunda; içerik, anlatım dili ve görsel özelliklere vurgu yaptığı ve özellikle bunlardan içeriğin doğruluğuna önem verdikleri görülmektedir. Ticari kitapları kullanma gerekçelerinden biri ders kitaplarını desteklemek ve daha iyi kavramak için bilgiyi artırmak olduğundan, içerikteki bilginin doğru olması zorunludur (Atkinson vd., 2009). Bu nedenle bazı araştırmacılar (Atkinson vd., 2009; Elleman, 1992, s. 32) kitapların içeriğinin doğruluğunun en başta gelen kriter olduğu eğer içerikte yanlış bilgiler varsa diğer kriterlerin değerlendirilmesine gerek kalmadığını belirtmektedirler.

- Yazarlar, ticari tarih kitaplarının yararları konusunda, özellikle öğrenmeyi kolaylaştırma, bilgileri zenginleştirme, okumaya katkıda bulunma, tarihe ilgiyi artırma ve tarihten zevk alma konusunda yarar sağlayabileceğini düşünmektedir. Ticari kitapların, çekici ve zengin içeriği ile öğrencilerin arka plan bilgisini geliştirme, onların öğrenmelerine ve okuma deneyimlerine katkı bulunma gibi yararları bu kitapların bir öğretim materyali olarak kullanılma gerekçeleri olarak alanyazında çeşitli çalışmalarda yer almaktadır (McGowan & Guzzetti, 1991; Olness, 2007; Richgels vd., 1993; R. Vacca & Vacca, 2005). Yazarların bu konudaki görüşlerinin alanyazınındaki açıklamalarla örtüştüğü görülmektedir. Bununla beraber araştırmaya katılan yazarların kitapların tarih öğretiminin en temel amaçlarından biri olan tarihin doğasını anlamaya ve tarihsel düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik sağlayabileceği yararlar konusuna pek vurgu yapmadıkları, sadece bir yazarın düşünme becerilerine değindiği görülmektedir. Ticari kitapların önemli bir hedefi okuyucuyu eğlendirmek olsa da öğretimde kullanıldığında bu kitapların tek amacı okuyuculara zevk vermek değildir (Edgington, 1998). Öğrencilerin okuduğu kitaplar, tarihsel anlayış kazanmasına yardımcı olabilmektedir (Levstik, 1986). Özellikle öğretim programının içeriği dikkate alınarak öğrencilere yönelik yayımlanan ticari tarih kitaplarında sadece konuyla ilgili olgusal bilgilerin aktarımı değil aynı zamanda tarihin doğasına ve yöntemine uygun olarak bilgilerin nasıl oluşturulduğunun hissettirilmesi önemsenmelidir. Ticari kitaplar, birincil belgeler, fotoğraflar, haritalar ve grafikler gibi çeşitli materyalleri içerebildiğinden bu materyallerde sunulan bilgileri okuma ve yorumlama, tarih biliminin doğasının ve yönteminin anlaşılmasında katkı sunabilir.

- Araştırmanın bulgularına göre bazı yazarların yazdıkları konular ile ilgili kaynak bulma noktasında sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Bu konuda üniversitelerin ilgili bölümlerinin yazarlara akademik danışmanlık anlamında destek vermesi önerilebilir. Bunun dışında yazarların görüşüne göre, tek başına yazarlıkla geçim sağlamanın zor olduğu ve ek iş yapmak zorunda oldukları görülmektedir. Bu sebeple

yazarlar sadece kitap yazmaya zaman ayırmanın zor olduğuna dikkat çekmişlerdir. Bu anlamda özellikle öğrencilere yönelik kitap yazan yazarların teşvik edilmesi, ekonomik anlamda gerekli destek verilmesi, onların sadece bu konuda uzmanlaşan kişiler olması ve daha nitelikli kitaplar üretebilmeleri açısından önemli görülmektedir.

- Araştırmaya katılan yazarlar, öğrencilerin eğlenceli bir şekilde sıkılmadan kitap okudukları, zor konuları daha kolay öğrendikleri bu duruma bağlı olarak okurlardan olumlu yorumlar aldıklarını belirtmişlerdir. Yazarlardan ikisinin yazdıkları kitapların öğrencilere yönelik olmasına rağmen okuyucu dönütlerinde bu kitapların büyüklerin de ilgisini çekmesi ve onlardan övgü alması şeklindeki ifadeleri araştırmada dikkat çekici bir bulgu olmuştur. “Genel halka açık satılan kitaplar” (Harris & Hodges’den aktaran Olness, 2007) olarak da tanımlanan ticari kitapların bazıları her ne kadar hedef kitle olarak öğrencilere yönelik yayımlansa da bu kitaplarda tarihin alışılmışın dışındaki sunumu her yaştan okuyucunun dikkatini çekebilmesinde bir neden olarak düşünülebilir.

- Abartılı anlatım ve yorumlar içermesi, bilgi yanlışlarının olması, akademik tarihçilikten uzaklaşılması, siyasetin tarih yazımına etkisi, uzman olmayan kişilerin derleme bilgilerle uzman görüşüne başvurmadan kitap yazması gibi sorunlar, yazarların öğrencilere yönelik yazılan ticari kitaplara ilişkin belirttikleri belli başlı sorunlar olmuştur. Özellikle yazarların ticari kitapların içeriğine yönelik belirttikleri bu sorunlar, öğrencilerin yanlış tarih bilgisi ve algısı edinmelerine neden olabileceğinden dikkate alınması gereken oldukça önemli bir konudur. Öğrencilerin, çağdaş tarih eğitiminin amaçlarını kazanmasında; yönlendirme yapmayan, tarihin doğasına aykırı kesin yorumlarla hadi (!) öğren şunları anlayışı ile onların üstünde iktidar kurma amacında olmayan, kahramanlık veya hamaset söyleminde hikaye anlatmayan, dünün şiddetini yüceltmeyen, tarihin salt pazarlanması amacına aracılık etmeyen, pedagoji ve metodoloji açısından nitelikli tarih kitaplarına ihtiyacı vardır. İyi hazırlanan ticari kitaplar öğretim açısından yarar sunmasına rağmen, tüm kitaplar aynı kaliteye sahip değildir. Öğrencilere yönelik yayınlanan her ticari kitabın denetiminin olmaması da önemli bir sorundur. Bu nedenle yazarların öne sürdükleri bu sorunlarla başedebilmek için öğretmenlere, öğretim sürecinde özellikle öğrencilerin eleştirel okuma becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler yaptırılmaları önerilebilir. Öğrencilere tarih okurken okudukları her türlü yazılı materyale alana özgü hangi soruları sormaları ve nelere dikkat etmeleri gerektiği öğretilmelidir. Öğrencilerin karşılaştıkları her türlü yazılı metni sorgulamaları için kazandırılan beceriler (olgu ve görüşü ayırt edebilme, okudukları metnin amaçlarını kestirebilme, taraflı bakış açısı ile yazılmış metinleri belirleyebilme, kaynak güvenilirliğini sorgulayabilme vb.) öğrencileri okudukları her türlü kitabın olası olumsuz etkilerine karşı donanımlı hale getirmede bir çözüm olabilir. Ayrıca Amerika Birleşik Devletlerinde tarih öğretimine yön veren Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi’nin (National Council for the Social Studies-NCSS) her yıl yaptığı gibi (<https://www.socialstudies.org/publications/notables>) Türkiye’de öğrencilerin tarih öğretiminde yararlanabileceği uygun ticari kitapları seçmelerine yardımcı olmak amacıyla, uzmanlardan oluşan bir kitap inceleme kurulu nitelikli kitapların listesini yayımlayabilir. Ayrıca bu araştırmanın bulgularında yazarların ticari kitaplardaki sorunlara ilişkin görüşlerini inceleyen bilimsel çalışmaların yapılması önerilebilir.

Son olarak, Türkiye’de öğrencilere yönelik yayımlanan ticari tarih kitaplarının durumuna ilişkin bilmediğimiz çok şey var. Bu araştırmadaki bulgular, araştırma kapsamına alınan öğrencilere yönelik ticari kitap yazan altı yazarla ve bu yazarların ticari kitaplara yönelik görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan yedi soruya verdikleri yanıtların yorumları ile sınırlıdır. Bu konu ile ilgili yapılacak çalışmaların sayısının artırılması, yapılacak ardıl çalışmalarda ticari kitaplara ilişkin yazarların yanı sıra öğrenci ve öğretmen görüşü üzerine daha derinlemesine çalışmaların yapılması önerilebilir. Ticari kitaplara yönelik yapılacak bilimsel çalışmalar hem konuya ilişkin alanyazına hem de öğrencilere yönelik nitelikli ticari kitapların hazırlanmasına öncülük etmede katkı sağlayabilir.

Kaynakça / References

Atkinson, T. S.; Matusевич, M. N. & Huber, L. (2009). Making science trade book choices for elementary classroom. *The Reading Teacher*, 62(6), 48-497.

Arıkan, R. (2013). *Anketler ve anket soruları*. Ankara: Nobel.

Beck, I. & Mckeown, M. (1991). Research directions: Social studies texts are hard to understand: mediating some of the difficulties. *Language Arts*, 68(6), 482-490.

Buldum, N. (2012). *1940-2010 yılları arasında lise tarih ders kitaplarının şekil ve içerik açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Büyüköztürk Ş.; Kılıç Çakmak, E.; Akgün, Ö. E.; Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: PegemA.

Camp, D. (2000). It takes two: Teaching with twin texts of fact and fiction. *The Reading Teacher*, 53(5), 400-408.

Cinkılıç, E. (2010). *Ortaöğretim 9. Sınıf tarih ders kitapları ile ilköğretim 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarih ünitelerindeki görsel malzeme sunumunun karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Dilek, D. (2002). *Tarih derslerinde öğrenme ve düşünce gelişimi*. Ankara: Pegem A.

Demirel, Ö. & Kiroğlu, K. (2005). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: Pegem A.

Donovan, C. A. & Smolkin, L. B. (2001). Genre and other factors influencing teachers' book selections for science instruction. *Reading Research Quarterly*, 36, 412-440.

Donovan, C. A. & Smolkin, L. B. (2002). Considering genre, content, and visual features in the selection of trade books for science instruction. *The Reading Teacher*, 55(6), 502-520.

Edgington, W. D. (1998). The use of children's literature in middle school social studies: What research does and does not show, the clearing house: a journal of educational strategies, *Issues and Ideas*, 72(2), 121-125.

Elleman, B. (1992). The nonfiction scene: What's happening? In Freeman, E. B. & Diane Goetz Person (Eds), *Using Nonfiction Trade Books in the Elementary Classroom* (pp. 26-33) Urbana, ILL: National Council of Teachers of English.

Freeman, E. & Levstik, L. (1988). Recreating the past: historical fiction in the social studies curriculum. *The Elementary School Journal*, 88, 329-337.

Gürbüz S. & Şahin, F. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Holmes, B. C. & Ammon, R. I. (1985). Teaching content with trade books. *Childhood Education*, 61, 366-370.

İslamoğlu A. H. & Alniaçık, Ü. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*, İstanbul: Beta.

Jones H. J.; Coombs W. T. & McKinney C. W. (1994). A themed literature unit versus a textbook: A comparison of the effects on content acquisition and attitudes in elementary social studies, *Reading Research and Instruction*, 34(2), 85-96.

- Kabapınar, Y. (1992). "Bir ideolojik mücadele alanı olarak lise Tarih kitapları I". *Tarih ve Toplum*, 106, 36-41.
- Kim, C. Y. & Garcia, J. (1996). Diversity and trade books: promoting conceptual learning in studies. *Social Education*, 60(4), 208-211.
- Kiraz, A. (2008). *1960-1980 yılları arası Türkiye’de tarih ders kitaplarının incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Levstik, L. (1986). The relationship between historical response and narrative in a sixth-grade classroom. *Theory and Research in Social Education* 14(1), 1-19.
- Levstik, L. (1989). Once upon a time past history in the elementary classroom. *Social Studies and the Young Learner*, 2(3), 3-5.
- McKeown, M. G. & Beck, I. L. (1994). Making sense of accounts of history: Why young students don't and how they might. In G. Leinhardt, I. Beck, & C. Stainton (Eds.), *Teaching and learning in history* (pp. 1-26). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- McGowan, T. & Guzzetti B. (1991). Promoting social studies understanding through literaturebased instruction. *The Social Studies*, 82(1), 16-21.
- Mintaş, T. (2015). *Ortaöğretim tarih ders kitapları içeriklerinin yeterliliği (Öğretmen görüşleri)*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Moss, B. (1991). Children’s nonfiction trade books: A complement to content area texts. *The Reading Teacher*, 45(1), 26-32.
- Moss, B.; Leone, S. & Dipillo, M. L. (1997). Exploring the literature of fact: Linking reading and writing through information trade books. *Language Arts*, 74(6), 418-429.
- Nokes, J. (2011). Recognizing and addressing the barriers to adolescents’ “Reading like historians.” *The History Teacher*, 44(3) 379-404.
- NCSS (National Council for the Social Studies). (2018). Notable social studies trade books for young people. <https://www.socialstudies.org/publications/notables> adresinden 29.04.2018 tarihinde alınmıştır.
- Olness, R. (2007). *Using literature to enhance content area instruction: a guide for k-5 teachers*. Newark, NJ: International Reading Association.
- Öztürk, İ. H. (2011). Ders kitaplarında özgünlük sorunu ve nedenleri: Tarih ders kitapları örneği. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 6(1), 23-37.
- Paykoç, F. (1991). *Tarih öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Richgels, D. J.; Tomlinson, C. M. & Tunnell, M. O. (1993). Comparison of elementary students' history textbooks and trade books. *The Journal of Educational Research*, 86(3), 161-171.
- Sakaoğlu, N. (1998). İlkokul tarih programları ve ders kitapları. S. Özbaran (Yay. Haz.), *Tarih öğretimi ve ders kitapları* içinde (s. 143-152). İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Saul, E. & Dieckman, D. (2005). Theory and research into practice: choosing and using information trade books. *Reading Research Quarterly*, 40(4), 502-513.

- Savage, M. & Savage, T. (1993). Children's literature in middle school social studies. *Social Studies*, 84(1), 32-36.
- Sudol, P. & King, C. M. (1996). A checklist for choosing nonfiction trade books. *The Reading Teacher*, 49(5), 422-424.
- Şimşek, A. (2008). Tarih öğretiminde sorgulamacı yaklaşım çerçevesinde soru sorma becerisi ve lise tarih ders kitaplarının durumu. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-15.
- Tekeli, İ. (2002). *Yaratıcı ve çağdaş bir tarih eğitimi için ilköğretimde ve liselerde tarih eğitiminin yeniden yapılandırılması konusunda kavramsal bir çerçeve*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Tunnell, M. O. & Ammon, R. (1996). The story of ourselves: Fostering multiple historical perspectives. *Social Education*, 60(4), 212-215.
- Vacca, R. T. & Vacca, J. L. (2005). *Content area reading: Literacy and learning across the curriculum*. Boston: Pearson/Allyn & Bacon.
- VanSledright, B. A. & Kelly, C. (1998). Reading American history: The influence of multiple sources on six fifth graders. *The Elementary School Journal*, 98(3), 239-265.
- VanSledright, B. A. (1995). "How do multiple text resources influence learning to read American history in fifth grade?" NRRRC ongoing research. GA: NRRRC News: A Newsletter of the National Reading Research Center p.4-5. (ERIC Document Reproduction Service No. ED385832).
- Wineburg, S. (1991). On the reading of historical texts: Notes on the breach between school and academy. *American Educational Research Journal*, 28(3), 495-519.
- Wineburg, S. (2007). Unnatural and essential: The nature of historical thinking. *Teaching History*, 129, 6-11.
- Wineburg, S.; Martin, D. & Monte-Sano, C. (2011). *Reading like a historian: Teaching literacy in middle and high school history classrooms*. New York, NY: Teachers College Press.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Zarnowski, M. & Turkel, S. (2017). How history as mystery reveals historical thinking: a look at two accounts of finding typhoid mary. *Language Arts*, 94(4), 234-244.